

การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

Cultural Knowledge Management

กษิด์เดช เนื่องจำนงค์ / Kasidesh Nerngchamnon^๑

Received: Jun 30, 2020 Revised: Aug 20, 2020 Accepted: Sep 7, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยในการสงวนรักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม อันทรงคุณค่าของมนุษย์ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมทั้ง ๖ กระบวนการ ได้แก่ ๑) การบ่งชี้ความรู้ ๒) การสร้างและแสวงหาความรู้ ๓) การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ ๔) การแลกเปลี่ยนความรู้ ๕) การเรียนรู้ และ ๖) การประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมดังกล่าวจะช่วยปรับเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ซึ่งฝังอยู่ในตัวมนุษย์หรือผู้สืบทอดมรดกวัฒนธรรมให้ออกมาเป็นองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ในลักษณะหรือรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อช่วยในการสงวนรักษาและสืบทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมานั้นจะมีคุณภาพหรือมีประสิทธิภาพที่ดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากมนุษย์หรือผู้สืบทอดวัฒนธรรมไม่เห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเหล่านั้นแล้ว มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้นก็จะหมดคุณค่าและสูญหายไปนั่นเอง

---

^๑ สาขาวิชาวัฒนธรรมการจัดการศิลปวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำสำคัญ การจัดการ องค์ความรู้ วัฒนธรรม

Abstract

Cultural knowledge management can be considered as a tool or process to help preserve cultural knowledge which is a valuable legacy of human beings. This article aims to present the concept of cultural knowledge management consisting of six processes: 1) knowledge identification 2) knowledge creation and acquisition 3) knowledge storage and access 4) knowledge learning 5) knowledge sharing and 6) knowledge application. Through these processes, tacit knowledge or human-embedded knowledge of culture can be transformed into various forms of explicit knowledge in order to preserved, inherit and sustained the knowledge and culture. However, the value of cultural knowledge and human effort to preserve it, the latter generations can appreciate their ancestor's cultural heritage. On the other hand, if it is abandoned, such heritage will gradually disappear.

Keyword Management, Knowledge, Culture

บทนำ

ท่ามกลางบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการปรับตัวตัวในมิติทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องขององค์ความรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ทางวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทขององค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งองค์ความรู้ประเภทนี้เสี่ยงต่อการสูญหายได้ง่าย

กว่าองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้เพราะองค์ความรู้เหล่านี้มักอยู่ในตัวคนหรือผู้สืบทอดเป็นหลัก และเมื่อหากขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจึงก่อให้เกิดการสูญหายของความรู้ทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Knowledge Management : CKM) จึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะเข้ามาช่วยในการสงวนรักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ โดยนำแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) และการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Cultural Resources Management : CRM) มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม

ความรู้ทางวัฒนธรรม

ความรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Knowledge) หมายถึง ข้อมูลหรือสารสนเทศทางวัฒนธรรมที่เป็นผลผลิตปัญญาอันทรงคุณค่าของมนุษย์ที่เกิดจากความรู้ ความคิด ทักษะ ประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม และการเรียนรู้เพื่อให้เกิดปัญญาและมนุษย์สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยความรู้ทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทหลัก ๆ คือ ๑) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Knowledge) คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องได้ มีลักษณะเป็นกายภาพ (Tangible) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ศิลาจารึก พงศาวดาร หนังสือ ตำรา เป็นต้น ซึ่งความรู้ทางวัฒนธรรมประเภทนี้ค่อนข้างยากต่อการสูญหาย และ ๒) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Knowledge) คือ ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่ไม่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องไม่ได้ มีลักษณะไม่เป็นกายภาพ (Intangible) เช่น ภาษา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ เป็นต้น ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ การฝึกฝน การเรียนรู้ การอบรม ตลอดจนพรสวรรค์ต่าง ๆ ที่ติดมากับตัวตั้งแต่เกิด ซึ่งความรู้ประเภทนี้มีโอกาสที่จะสูญหายได้ง่ายกว่าความรู้ชัดแจ้งเนื่องจากความรู้ประเภทนี้มักฝังอยู่ในตัวคน (Embodied

Knowledge) หรือผู้สืบทอดวัฒนธรรม หากขาดการสืบทอดความรู้ดังกล่าวก็สูญหายไปเป็นที่สุด นอกจากนี้หากเปรียบเทียบความรู้ทางวัฒนธรรมทั้ง ๒ ประเภทจะพบว่า ความรู้ทางวัฒนธรรมประเภท ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Knowledge) มีมากกว่าความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Knowledge) ๘๐ : ๒๐ เปรียบได้เสมือนภูเขาน้ำแข็งในส่วนของโผล่มาเหนือน้ำจะเป็นส่วนที่น้อยมากคิดเป็นร้อยละ ๒๐ หากเทียบกับภูเขาน้ำแข็งในส่วนที่อยู่ใต้น้ำคิดเป็นร้อยละ ๘๐ ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ สัดส่วนความรู้ระหว่างความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (ที่มา: กชิตเดช เนื่องจำนงค์, ๒๕๖๓)

นิยามและความหมายการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

ปรีดา พูลสิน (๒๕๕๔) กล่าวว่า การจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อรวบรวมและจัดเก็บความรู้ภายในชุมชน อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะนำมาใช้หรือถ่ายทอด ส่งผลให้เกิดการสืบทอด ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน หากความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมดังกล่าวได้ ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบก็จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้สืบทอดและชุมชน

สามารถ เทียงพูนวงศ์ (๒๕๕๗) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้น มา เพื่อรวบรวมและจัดเก็บความรู้ภายในชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะนำมาใช้หรือถ่ายทอดต่อกันทำให้เกิดการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งความรู้ดังกล่าวหากมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบก็จะสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุดทั้งต่อผู้สืบทอดและชุมชน

ธเนศวรชัย บุญมี (๒๕๖๐) อธิบายว่าจัดการความรู้เป็นกรรมวิธีในการบริหารจัดการองค์ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยจัดการความรู้ที่อยู่ในและนอกตัวบุคคลด้วยการจัดเก็บ ต่อยอด พัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบเพื่อให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อสังคมและอนุชนรุ่นหลังในการสืบค้นและใช้ประโยชน์จากฐานความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป

ทับทิม เป็งมล, สิริลักษณ์ กัลยา และณัฐภูมิ วิทา (๒๕๖๑) กล่าวว่า การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างและการถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรม อันเป็นสมบัติที่มีคุณค่าทางสังคมและเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของกลุ่มชน ให้เกิดการดำรงไว้อย่างยั่งยืนในสังคมไทย ซึ่งเป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏชัดเจนในสังคม (Explicit knowledge) และความรู้ทางวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในตัวผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (Tacit knowledge)

จากนิยามและความหมายของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้น มา เพื่อนำความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั้ง ๒ ประเภท คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) มาใช้ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ อาทิ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นต้น

กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Knowledge Management Process) เป็นการนำเอากระบวนการจัดการองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้กับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อกลไกอย่างหนึ่งที่ช่วยในการสงวนรักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบด้วย ๖ กระบวนการ ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ดังภาพที่ ๒

ภาพที่ ๒ กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม
(ที่มา: กษัตริ์เดช เนื่องจ่านงค์, ๒๕๕๗)

๑. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)

การบ่งชี้ความรู้เป็นกระบวนการค้นหา หรือกำหนด และจำแนกความรู้ทางวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ ว่ามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใดบ้าง หรืออยู่ที่ใครบ้าง โดยให้ชุมชน กลุ่มคน ผู้สืบทอด หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว อาทิ การจำแนกประเภท

ของความรู้ การระบุแหล่งความรู้ หรือการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น ดังภาพที่ ๓

ภาพที่ ๓ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบ่งชี้ความรู้ทางวัฒนธรรม
(ที่มา: กษิต์เดช เนื่องจำนงค์, ๒๕๖๑)

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisitio)

การสร้างและแสวงหาความรู้เป็นกระบวนการศึกษา ค้นคว้า รวบรวม และสร้างความรู้ทางวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกชุมชนมากลั่นกรอง เพื่อสร้างองค์ความรู้และสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอด และสงวนรักษาวัฒนธรรมให้คงอยู่ผ่านรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การวิจัย การประชุม การอภิปราย และการสนทนา เป็นต้น ดังภาพที่ ๔

ภาพที่ ๔ การบรรยายเรื่อง การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
การเล่นสะบ้าบ่อน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
(ที่มา: กษิต์เดช เนื่องจำนงค์, ๒๕๖๒)

๓. การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ (Knowledge Storage and Access)

การจัดเก็บและเข้าถึงความรู้เป็นกระบวนการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยอาจจะมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดเก็บและเข้าถึงความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูล และยังใช้เป็นฐานความรู้ที่สำคัญในอนาคต อาทิ หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ ภาพถ่าย วิทยทัศน์ เว็บไซต์ และระบบฐานข้อมูล เป็นต้น ดังภาพที่ ๕

ภาพที่ ๕ หนังสือและเอกสารที่จัดเก็บองค์ความรู้เกี่ยวกับการเล่นสะบ้าบ่อน
(ที่มา: กษัตริ์เดช เนื่องจ้งำนงค์, ๒๕๕๘)

๔. การเรียนรู้ (Learning)

การเรียนรู้เป็นกระบวนการให้การศึกษา อบรม ส่งเสริม และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการสืบทอด ส่งเสริมและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ อาทิ การเรียนการสอนในรายวิชาหลักสูตรท้องถิ่น การฝึกอบรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น ดังภาพที่ ๖

ภาพที่ ๖ การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเล่นสะบ้าบ่อน
(ที่มา: กษิด์เดช เนื่องจำนงค์, ๒๕๕๘)

๕. การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

การแลกเปลี่ยนความรู้เป็นกระบวนการในการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน เผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ผู้สารถาณชนผ่านสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก อาทิ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การจัดบรรยาย การสาธิต การจัดนิทรรศการ เป็นต้น ดังภาพที่ ๗

ภาพที่ ๗ การจัดนิทรรศการ
และการสาธิตมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการเล่นสะบ้าบ่อน
(ที่มา: กษิด์เดช เนื่องจำนงค์, ๒๕๖๒)

๖. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application)

การประยุกต์ใช้ความรู้เป็นกระบวนการที่นำความรู้ทางวัฒนธรรมไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ และก่อให้เกิดคุณค่าหรือมูลค่าจากวัฒนธรรมเหล่านั้น อาทิ การนำไปใช้เพื่อการท่องเที่ยว การนำไปใช้เพื่อการแสดง การนำไปใช้เป็นสินค้าหรืออุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น ดังภาพที่ ๘

ภาพที่ ๘ นาฏศิลป์สร้างสรรค์ชุดรำมอญร้อนสะบ้า
(ที่มา: กษัตริย์เดช เนื่องจางงศ์, ๒๕๖๒)

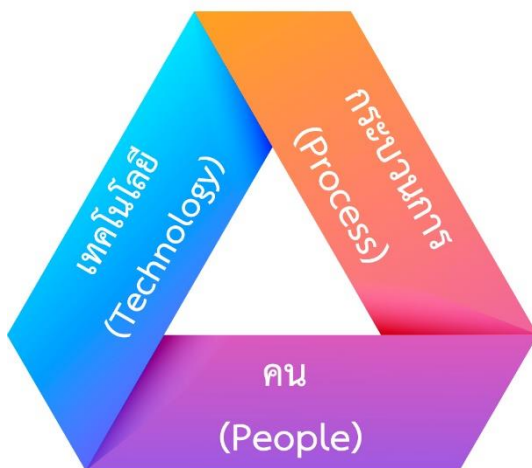
นอกจากกระบวนการที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น พบว่ายังมีนักวิชาการด้านการจัดการทางวัฒนธรรมอีกหลายท่านที่ได้กำหนดกระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมไว้อย่างหลากหลาย ตามแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์กับทรัพยากรทางวัฒนธรรมในแต่ละประเภทหรือแต่ละบริบทของพื้นที่ทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

นักวิชาการ	กระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม						
	การแสวงหา ความรู้	การสร้าง ความรู้	การเผยแพร่ ความรู้	การใช้ ความรู้	การเก็บ รักษา ความรู้	การ ประเมินผล ความรู้	
จิรัฐ เหมื่อน วิหาร (๒๕๕๓)	การบ่งชี้ ความรู้	การสร้างและ แสวงหา ความรู้	การจัดเก็บ และเข้าถึง ความรู้	การ แลกเปลี่ยน ความรู้	การเรียนรู้	การ ประยุกต์ใช้ ความรู้	
กชิตเดช เนื่อง จำนงค์ (๒๕๕๗)	การบ่งชี้ ความรู้	การสร้างและ แสวงหา ความรู้	การจัดความรู้ ให้เป็นระบบ	การ ประมวล และ กลั่นกรอง ความรู้	การเข้าถึง ความรู้	การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้	การ เรียนรู้
สามารถ เทียง พูนวงศ์ (๒๕๕๗)	การบ่งชี้ ความรู้	การสร้างและ แสวงหา ความรู้	การจัดการ ความรู้ให้เป็น ระบบ	การเผยแพร่ และ แลกเปลี่ยน ความรู้	การเรียนรู้	การ ประยุกต์ใช้ ความรู้	
ณัฐภูมิ สุธน ไพบุลย์ (๒๕๖๐)	การบ่งชี้ ความรู้	การสร้างและ แสวงหา ความรู้	การจัดเก็บ และเข้าถึง ความรู้	การ แลกเปลี่ยน ความรู้	การเรียนรู้	การ ประยุกต์ใช้ ความรู้	
อินศวรรย์ บุญมี (๒๖๖๐)	การบ่งชี้ ความรู้	การสร้างและ แสวงหา ความรู้	การจัดการ ความรู้ให้เป็น ระบบ	การเผยแพร่ และ แลกเปลี่ยน ความรู้			
ทับทิม เป็งมล, สิริลักษณ์ กัลยา และณัฐ วุฒิ วิทา (๒๕๖๑)	การระบุ ความ ต้องการ	การสกัด ความรู้จาก ตัวคน	การแสวงหา และสร้าง ความรู้	การควบคุม รวมความรู้	การจัดเก็บ ความรู้	การดึง ความรู้มาใช้ และแบ่งปัน	การฝึก ฝังความรู้
ภวิฐ คำภา พันธ์ (๒๕๖๑)	การระบุถึง ความรู้ที่ ต้องการ	การจัดและ เก็บความรู้	การแบ่งปัน ความรู้				
คมสัน จุลนวล (๒๕๖๑)	การแสวงหา ความรู้	การจัดการ ความรู้อย่าง เป็นระบบ	การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้	การ ประยุกต์ และการ ปรับใช้ ความรู้			
ศุภกร พิษณุ ทะนงศักดิ์ (๒๕๖๑)	การแสวงหา และการ สร้างความรู้	การจัดเก็บ และจัด ประเภท ความรู้	การถ่ายทอด ความรู้	การนำ ความรู้ไปใช้ งาน			
เจตธวัช ทัท วาที (๒๕๖๑)	การบ่งชี้ ความรู้	การสร้างและ แสวงหา ความรู้	การจัดความรู้ ให้เป็นระบบ	การ ประมวล และ กลั่นกรอง ความรู้	การเข้าถึง ความรู้	การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้	การ เรียนรู้

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) คน (People) ๒) กระบวนการ (Process) และ ๓) เทคโนโลยี (Technology) โดยทั้ง ๓ องค์ประกอบที่ได้กล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยทำให้การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมนั้นประสบผลสำเร็จและสงวนรักษาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ ๙

ภาพที่ ๙ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรม

(ที่มา: กษัตริ์เดช เนื่องจ้งำนจค์, ๒๕๖๓)

๑. คน (People) คือ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เนื่องจากแหล่งความรู้หรือองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักจะมีฝังอยู่ในตัวคนซึ่งเป็นผู้สืบทอดหรือเจ้าของมรดกวัฒนธรรม นอกจากนี้คนยังผู้ที่ทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ ตลอดจนการนำความรู้ทางวัฒนธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์

๒. กระบวนการ (Process) คือ กลไก รูปแบบ หรือวิธีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดกระบวนการส่งเสริม สงวนรักษา อนุรักษ์ เผยแพร่ หรือ สืบทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนทั้งองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะมรดกหรือทรัพยากรทางวัฒนธรรม

๓. เทคโนโลยี (Technology) คือ เครื่องมือที่เข้ามาช่วยในการสืบค้น จัดเก็บ แลกเปลี่ยน หรือเผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดการจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และสามารถนำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไปใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้นมากยิ่งขึ้น โดยเทคโนโลยีในการจัดการความรู้ประกอบด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีจัดเก็บข้อมูล ถ่ายโอนและสืบค้น และเครื่องมือสนับสนุนการทำงานร่วมกัน เป็นต้น

บทสรุป

การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการในการสงวนรักษา องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ให้ออกมาเป็นองค์ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ให้ได้มากที่สุด หรือเป็นการ ถอดองค์ความรู้ประเภทมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ให้อยู่ในรูปของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Intangible Cultural Heritage) เพื่อสงวนรักษาองค์ความรู้ให้คงอยู่ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม สืบไป จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อศาสตร์ทางด้านจัดการ ศิลปะและวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลไกหนึ่งที่จะเข้ามาช่วยในการสงวนรักษา องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กษัตริ์เดช เนื่องจ้งำนงค์. (๒๕๕๗).การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาการเล่นสะบ้าบ่อน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คมสัน จุลนวล. (๒๕๖๑). การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรัฎฐ์ เหมือนวิหาร. (๒๕๕๓).การจัดการความรู้เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม การใช้เรือพื้นบ้านไทยภาคกลาง. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ๒(๓), ๖๙ - ๘๖.
- เจตธวัช ทักวาที. (๒๕๖๑). การจัดการความรู้เพื่อการสืบทอดศิลปะการแสดงดนตรีไทย: กรณีศึกษามูลนิธิดุริยประณีต. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐวุฒิ สุธนไพบูลย์. (๒๕๖๐). การจัดการองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาสำนักดนตรีไทยพาทยรัตน์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทับทิม เป้งมล, สิริลักษณ์ กัลยา และณัฐวุฒิ วิทา (๒๕๖๑). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. การบริหารการปกครองและนวัตกรรมการท้องถิ่น, ๒ (๓), ๙๓ - ๑๐๕.

- ธโนศวรชัย บุญมี. (๒๖๖๐). การจัดการองค์ความรู้ศิลปะการแสดงจากชุมชน
สู่สถานศึกษา: ศึกษากรณีโรงเรียนราชวินิตมัธยม. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรมวิทยาลัย
 นวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดา พูลสิน. (๒๕๕๔). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทาง
ศิลปวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดโสมนัส. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภวัฐ คำภาพันธุ์. (๒๕๖๑). การจัดการองค์ความรู้เพื่อการสงวนรักษาเพลง
พื้นบ้าน: กรณีศึกษานางจำรัสอยู่สุข. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรม
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภกร พิษณุทะนงศักดิ์. (๒๕๖๑). การจัดการองค์ความรู้กีฬาภูมิปัญญาไทย:
กรณีศึกษาหมากรูกไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชา
 การบริหารงานวัฒนธรรม. วิทยาลัยนวัตกรรม.
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สามารถ เทียงพูนวงศ์. (๒๕๕๗). การจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่
ในชุมชน กรณีศึกษา: วัดใหญ่อินทาราม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหาร
 รัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.